

آنچه در این ستون می‌خوانید، دیدگاه‌های رسانه‌های خارجی است که صرفاً جهت اطلاع‌رسانی منتشر می‌شود و این دیدگاه‌ها موضع روزنامه «هم‌میهن» نیست.

The Economist

مسیر سنگلاخ صلح قفقاز

قفقاز جنوبی طرحی موزائیکی از رقبای متنوع و مرزهای مسدود است. نقطه‌گذاری مرزهای آن با پست‌های دیدبانی و پناه‌گاه‌ها نشانه‌گذاری شده است. روز ۸ اوت دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا با نیکول پاشینیان، نخست‌وزیر ارمنستان و الهام علی‌اف، رئیس‌جمهور آذربایجان دیدار کرد تا به منازعه میان این دو کشور پایان دهد. در دیدار کاخ سفید بیانیه صلح و توافق‌هایی برای تجارت و امنیت امضا شد. مهم‌ترین توافق، موافقت ارمنستان با ایجاد یک کریدور با بهره‌برداری توسط آمریکا بود که جمهوری آذربایجان را به نخجوان، سرزمین جدا افتاده‌اش متصل کند. قرار است این دالان با نام «مسیر ترامپ برای صلح و رونق بین‌المللی» نامیده شود. علی‌اف و پاشینیان وعده دادند که ترامپ را برای جایزه صلح نوبل نامزد کنند. این توافق نقش روسیه را که برای مدت‌ها در منازعه مداخله کرده است و همچنین نقش ایران را کاهش می‌دهد. البته این یک پیمان صلح رسمی نیست. اما می‌تواند مسیر را برای یک نتیجه بهتر هموار کند: پایان دادن به یکی از حل‌نشده‌ترین منازعه‌های جهان و آشتی منطقه‌ای که شامل عادی‌سازی روابط ارمنستان و ترکیه هم می‌شود. اینکه این اتفاق رخ دهد، آزمونی برای دیپلماسی آمریکا و البته اراده ارمنستان و آذربایجان است. دو طرف از اوایل سال ۲۰۲۴ در حال نزدیک شدن به پیمان صلح هستند. در دوره‌های پیشین مذاکره میانجی‌هایی مانند روسیه، ترکیه و گروه مینسک مشارکت داشتند. اما اخیراً دو طرف مستقیم گفت‌وگو می‌کنند. ماه مارس سال جاری دو طرف بر پیش‌نویس یک پیمان صلح توافق کردند. دو مانع باقی مانده است. یکی اینکه ارمنستان اشاره به قره‌باغ را از قانون اساسی خود حذف کند که نیازمند انجام همه‌پرسی است. دومی هم درخواست آذربایجان برای ایجاد کریدوری برای دسترسی به نخجوان است. سال ۲۰۲۰ در چارچوب توافق آتش‌بس باکو و ایروان توافق کرده بودند که این کریدور با نظارت مقام‌های روس ایجاد شود. دو طرف بعدها هر دو از ایده مشارکت روسیه برگشتند، اما جایگزینی برای آن پیدا نکردند. حالا ترامپ راه حل را ارائه داده است. ماه‌ها بود که مذاکره‌کنندگان آمریکایی به منطقه پرواز می‌کردند. ارمنستان به مدت ۹۹ سال زمین‌ها را به آمریکا اجاره می‌دهد و آمریکاییان کارانی را برای ساختن این مسیر استخدام می‌کند. «مسیر ترامپ» جایگاه بلندمدت مناسبی به آمریکا در امنیت منطقه می‌دهد. روسیه به شدت از این موضوع دلخور است. آمریکا برای رسیدن به این توافق مشوق‌هایی به دو طرف داده است. آکسون موویل در صنعت نفت آذربایجان سرمایه‌گذاری می‌کند و ارمنستان هم در حوزه تراشه‌ها و هوش مصنوعی از آمریکا حمایت دریافت می‌کند. ترامپ در عین حال تحریم‌هایی را که از سال ۱۹۹۲ همکاری نظامی را با جمهوری آذربایجان ممنوع می‌کرد، مرتفع کرد. او اعلام کرد که جایگاه آذربایجان که متحد نزدیک اسرائیل است به «شریک راهبردی» ارتقا پیدا کرده است. توافق صلح کمک خواهد کرد که ترکیه و ارمنستان هم با هم آشتی کنند. ترکیه شرط عادی‌سازی روابط با ارمنستان را امضای پیمان صلح باکو و ایروان اعلام کرده بود، تا علی‌اف را راضی نگه دارد. حالا این مانع برطرف شده است. ترکیه از سال ۱۹۹۳ در حمایت از آذربایجان در جنگ قره‌باغ، مرزهای خود را به روی ارمنستان بسته است. اما راه زیادی تا توافق مانده است. در واقع در واشنگتن علی‌اف و پاشینیان فقط اسم‌شان را پای توافق صلح نوشتند. ولی آن را امضا نکردند. انگیزه‌های زیادی برای برخورد محتاطانه با این واقعه وجود دارد. پاشینیان نامحسوب است و تنها ۱۳ درصد از ارمنی‌ها به او اعتماد دارند. ملی‌گرایان تندرو مانند رابرت کوچاریان، رئیس‌جمهور پیشین او را به خیانت به تمامیت ارضی ارمنستان متهم می‌کنند. برگزاری فرآیند تغییر قانون اساسی در این شرایط به شدت مناقشه‌برانگیز است و باز نزدیک شدن انتخابات سال آینده، روسیه می‌تواند در انتخابات مداخله کند. ماه ژوئن دولت ارمنستان ادعا کرد که یک کودتای برنامه‌ریزی شده برای ماه سپتامبر را خنثی کرده است. آذربایجان هم ممکن است فرآیند صلح را مختل کند. علی‌اف خودکام‌های است که سال ۲۰۰۳ جان‌شین پیرش شده است و قبلاً تهدید کرده بود که کریدور زنگزور را با استفاده از زور اشغال می‌کند. او همچنین از عبارت تحریک‌آمیزی استفاده می‌کند و گاهی ارمنستان را آذربایجان غربی می‌نامد. مشکل دیگر این است که آمریکا ممکن است علاقه‌اش را به این فرآیند از دست بدهد. معمولاً صلح در قفقاز جنوبی با دخالت خارجی ممکن شده است. سال ۲۰۲۰ با حضور ترکیه و روسیه، در دهه ۱۹۹۰ با دخالت گروه مینسک و در دهه ۱۹۲۰ با حضور بلشویک‌ها. آمریکا تازه‌ترین بازیگر است، اما اینکه صلح دوام بیاورد، چندان تحت کنترل او نیست.

عکس: Reuters

نامه علیه قطعنامه

آیا ایران می‌تواند با ادعای نقض تعهدات طرف‌های اروپایی جلوی فعال‌سازی مکانیسم ماشه را در شورای امنیت بگیرد؟

شهاب شهسواری

خبرنگار گروه دیپلماسی

به نظر می‌رسد ترکیب شورای امنیت در حال حاضر چندان به نفع ایران نباشد که تهران بتواند آرای اکثریت اعضا را برای جلوگیری از فعال‌سازی مکانیسم ماشه توسط اروپایی‌ها بگیرد و دست بالا چهار کشور الجزایر، پاکستان، روسیه و چین ممکن است از برای جلوگیری از فعال‌سازی مکانیسم ماشه توسط اروپایی‌ها موضع ایران حمایت کنند و ۱۱ کشور دیگر عضو که ۳ تای آنها آمریکا، انگلیس و فرانسه هستند، احتمالاً از حق اروپایی‌ها دفاع خواهند کرد

امیدوار است که بتواند با استفاده از راهکارهای رویه‌ای در شورای امنیت برای جلوگیری از اقدام اروپایی‌ها استفاده کند. پیش از این نیز از این امکان‌های رویه‌ای برای جلوگیری از اقدام آمریکا برای فعال‌سازی مکانیسم ماشه استفاده شده است. ۵ سال پیش (۲۰۲۰ اوت ۲۰) آمریکا درخواست اجرایی شدن مکانیسم ماشه را به شورای امنیت سازمان ملل متحد برد. در جلسه‌ای که برای بررسی درخواست آمریکا برگزار شد، ۱۳ عضو از ۱۵ عضو شورای امنیت با حق آمریکا برای استفاده از حق فعال‌سازی مکانیسم ماشه، به دلیل خروج آمریکا از این توافق مخالفت کردند و در نتیجه آمریکا نتوانست درخواست خود را در شورا مطرح کند. دلیل ارسال نامه جدید ایران به شورای امنیت نیز مشابه همان اقدام سال ۲۰۲۰ است. تهران امیدوار است که اعضای شورای امنیت سازمان ملل متحد با اقدام اروپایی‌ها برای فعال‌سازی مکانیسم ماشه مخالفت کنند اما شرایط نسبت به ۵ سال پیش تغییرات اساسی کرده است. برخلاف آمریکا که در سال ۲۰۲۰، دو سال بود از برجام خارج شده بود، کشورهای اروپایی همچنان مدعی هستند که عضو برجام هستند و از فرآیندهای درون برجام نسبت به اقدامات ایران شکایت کرده‌اند. به نظر می‌رسد ترکیب شورای امنیت در حال حاضر چندان به نفع ایران نباشد که تهران بتواند آرای اکثریت اعضا را برای جلوگیری از فعال‌سازی مکانیسم ماشه توسط اروپایی‌ها بگیرد و دست بالا چهار کشور الجزایر، پاکستان، روسیه و چین ممکن است از موضع ایران حمایت کنند و ۱۱ کشور دیگر عضو که ۳ تای آنها آمریکا، انگلیس و فرانسه هستند، احتمالاً از حق اروپایی‌ها دفاع خواهند کرد. به همین دلیل بعید به نظر می‌رسد که به‌رغم نامه‌نگاری عراقچی و رایزنی‌های نمایندگی ایران در سازمان ملل متحد با اعضای غیردائم شورای امنیت، مانع اجرای مکانیسم ماشه و بازگشت قطعنامه‌های ۶ گانه شود.

▼ نامه ایران چه بود؟

سیدعباس عراقچی در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: «در نامه‌ای خطاب به آنتونیو گوترش، دبیرکل سازمان ملل متحد، رئیس‌شورای امنیت، کایا کالاس، نماینده عالی اتحادیه اروپا و اعضای شورای امنیت سازمان مل، دلایل خود را تشریح کردم که چرا سه کشور اروپایی از هیچ‌گونه مشروعیت حقوقی، سیاسی و اخلاقی برای فعال‌سازی سازوکارهای برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت (مصوب ۲۰۱۵) برخوردار نیستند.» عراقچی افزود: «سه کشور اروپایی (E۳) با اقدامات و اظهارات خود- از جمله حمایت سیاسی و مادی از تجاوز نظامی غیرقانونی و غیرموجه اخیر رژیم اسرائیل و ایالات متحده؛ نقض اصول بنیادین برجام؛ و همچنین قصور مستمر و طولانی‌مدت در عمل به تعهدات‌شان- عملاً جایگاه خود را به‌عنوان شرکت‌کننده در برجام از دست داده‌اند. از این‌رو، هرگونه تلاش آنان برای احیای قطعنامه‌های لغوشده شورای امنیت، بی‌اعتبار و از نظر حقوقی باطل است.» این دیپلمات عالی‌رتبه جمهوری اسلامی ایران تصریح کرد: «ایران در واکنش به خروج یک‌جانبه ایالات متحده از برجام، ابتدا تمامی سازوکارهای حل‌وفصل اختلافات مندرج در توافق را به‌طور کامل طی کرد و سپس به‌تدریج، اقدامات اجرایی خود را مطابق با بند ۳۶ برجام آغاز نمود. در این مسیر، ایران تلاش‌های گسترده‌ای انجام داد تا سایر اعضای باقی‌مانده در توافق را متقاعد به بازگشت به تعهدات‌شان کند. با این حال، سه کشور اروپایی (E۳) نه‌تنها به تعهدات خود پایبند نماندند، بلکه به‌طور فعال در اجرای سیاست موسوم به «فشار حداکثری» آمریکا مشارکت کردند و اخیراً نیز در تجاوز نظامی علیه مردم ما نقش داشته‌اند. بازیگرانی با چنین سابقه‌ای، هرگز نمی‌توانند ادعای «خس‌نیت» داشته باشند.» وزیر امور خارجه با بیان اینکه سه کشور اروپایی نمی‌توانند و نباید اجازه یابند با سوءاستفاده از قطعنامه‌ای که خود به آن پایبند نبوده‌اند، اعتبار شورای امنیت سازمان ملل را زیر سوال ببرند، اظهار کرد: «آن‌ها باید به همان توصیه‌ای عمل کنند که خود در نامه ۲۰ اوت ۲۰۲۰ به ایالات متحده ارائه کردند: «اینکه باید از هر اقدامی که موجب تعمیق شکاف‌ها در شورای امنیت شود یا تأثیر منفی جدی بر عملکرد آن داشته باشد، خودداری کنند.» عراقچی در ادامه مطلب خود در شبکه اجتماعی ایکس افزود: «همان‌طور که در نامه‌ام تأکید کرده‌ام، ایران نشان داده که توان مقابله با هرگونه [تهاجم وحشیانه یا به اصطلاح خودشان] «کار کثیف» ناشی از توهم را دارد،